

Received: 4.02.2023
Accepted: 23.04.2023
Published: 30.06.2023

Roczniki Administracji i Prawa
Annals of The Administration and Law
2023, XXIII, z. 2: s. 177-197
ISSN: 1644-9126
DOI: 10.5604/01.3001.0053.6802
<https://rocznikiadministracjiiprawa.publisherspanel.com>

Jan Kil*
Nr ORCID: 0000-0001-7026-1669

ODPOWIEDZIALNOŚĆ DYSCYPLINARNA SĘDZIÓW TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO W POLSKIM PORZĄDKU PRAWNYM – CZĘŚĆ II

DISCIPLINARY LIABILITY OF JUDGES OF THE CONSTITUTIONAL TRIBUNAL IN THE POLISH LEGAL ORDER – PART II

Streszczenie: Artykuł poświęcono problematyce odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego w polskim porządku prawnym. W drugiej części opracowania omówiono zakres przedmiotowy i podmiotowy odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału. W tym zakresie w artykule rozważono w szczególności ustawowe znamiona przewinienia dyscyplinarnego jak również granice temporalne odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału. W drugiej części opracowania analizie poddano także przebieg postępowania dyscyplinarnego oraz przedstawiono wnioski i postulaty *de lege ferenda* wynikające z obu części publikacji.

Słowa kluczowe: Trybunał Konstytucyjny, odpowiedzialność dyscyplinarna, przewinienie dyscyplinarne, ustawa, Kodeks karny, odpowiednie stosowanie przepisów

Summary: This article is devoted to the problems of disciplinary liability of judges of the Constitutional Tribunal in the Polish legal order. The second part of the study discusses the subjective and objective scope of disciplinary liability of judges of the Constitutional Tribunal. In this context, the article considers specifically the constituent elements of a disciplinary offence and temporal limits of disciplinary liability of the Tribunal's judges. In the second part of the study, also the course of disciplinary proceedings was presented and conclusions were given, including proposals *de lege ferenda*, following from both parts of the publication.

* dr, profesor w Instytucie Nauk Prawnych Akademii Humanitas, adwokat. Źródła finansowania publikacji: Akademia Humanitas; e-mail: kil.jan1991@gmail.com

Keywords: Constitutional Tribunal, disciplinary liability, disciplinary offence, statutory law, Penal Code, appropriate application of legislation

ZAKRES PRZEDMIOTOWY I PODMIOTOWY ODPOWIEDZIALNOŚCI DYSCYPLINARNEJ SĘDZIÓW TK

Podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów TK zarówno w stanie czynnym, jak i w stanie spoczynku jest popełnienie przewinienia dyscyplinarne. W kontekście powyższego należy stwierdzić, że normy statuujące odpowiedzialność dyscyplinarną sędziów TK, jako normy należące do prawa represyjnego, wykazują silne powinowactwo z prawem karnym materialnym (na poziomie regulacji prawnomaterialnej) i procesowego (na poziomie regulacji formalnoprawnej). Analizując zatem konstrukcję normatywną przewinienia dyscyplinarne sędziów Trybunału, nie sposób abstrahować od konstrukcji przestępstwa i czynu zabronionego, występujących na gruncie prawa karnego materialnego.

Jak powszechnie wiadomo, pod pojęciem przestępstwa należy rozumieć czyn zabroniony pod groźbą kary w ustawie, obowiązującej w chwili jego popełnienia, społecznie szkodliwy w stopniu wyższym niż znikomy, bezprawny i zawiniony. Odnosząc powyższe *mutatis mutandis* do przewinienia dyscyplinarne, należy stwierdzić, że przewinieniem dyscyplinarnym będzie czyn zawierający znamiona deliktu dyscyplinarne, zabroniony pod groźbą kary dyscyplinarnej w ustawie obowiązującej w chwili jego popełnienia, społecznie szkodliwy w stopniu wyższym niż znikomy, bezprawny i zawiniony. Pojęcie deliktu dyscyplinarne winno stanowić zatem odpowiednik czynu zabronionego w rozumieniu art. 115 § 1 k.k.¹, zaś przewinienie dyscyplinarne odpowiednik przestępstwa w rozumieniu art. 1 § 1-3 k.k.² Należy podkreślić, że dla zaktualizowania się odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego TK z tytułu zarzuconego mu przewinienia dyscyplinarne, konieczne będzie każdorazowo kumulatywne (koniunkcyjne) zaktualizowanie się wszystkich pięciu, wyróżnionych powyżej, elementów konstrukcyjnych przewinienia dyscyplinarne.

Odpowiedzialność dyscyplinarną sędziego Trybunału będą aktualizowały czyny, wypełniające znamiona deliktu dyscyplinarne, o których mowa, w przypadku sędziego TK w stanie czynnym – w art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o statusie sędziów Trybunału Konstytucyjnego³, natomiast w przypadku sędzie-

¹ Art. 115 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. 2022 poz. 1138; dalej jako: „k.k.”): Czynem zabronionym jest zachowanie o znamionach określonych w ustawie karnej.

² Art. 1 k.k.: § 1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. § 2. Nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma. § 3. Nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.

³ T.j. Dz.U. 201,8 poz. 1422; dalej jako: „u.s.s.TK” lub „ustawa ustrojowa z 2016 r.”

go TK w stanie spoczynku – w art. 34 ust. 1 u.s.s.TK. Zgodnie z pierwszym z wskazanych przepisów sędzia Trybunału odpowiada dyscyplinarnie przed Trybunałem za naruszenie przepisów prawa, uchybienie godności urzędu sędziego Trybunału, naruszenie Kodeksu Etycznego Sędziego Trybunału Konstytucyjnego lub inne nieetyczne zachowanie mogące podważać zaufanie do jego bezstronności lub niezawisłości. W myśl zaś przepisu drugiego sędzia Trybunału w stanie spoczynku odpowiada dyscyplinarnie przed Trybunałem za naruszenie przepisów prawa, uchybienie godności sędziego Trybunału w stanie spoczynku, naruszenie Kodeksu Etycznego Sędziego Trybunału Konstytucyjnego lub inne nieetyczne zachowanie.

W kontekście przytoczonej regulacji należy zwrócić uwagę, że – jak trafnie dostrzeżono w piśmiennictwie – na gruncie odpowiedzialności dyscyplinarnej nie mamy do czynienia z poziomem określoności czynu zabronionego porównywalnym z prawem karnym *sensu stricto*. Wskazuje się wręcz, że cechą dystynktywną odpowiedzialności dyscyplinarnej, a zatem także odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów TK, jest nieobowiązywanie w jej obszarze zasady *nullum delictum sine lege*⁴, przy czym w tym miejscu pogląd ten należy uznać za zbyt daleko idący, a przede wszystkim pozostający w jednoznacznej sprzeczności z dyspozycją art. 42 ust. 1 Konstytucji RP⁵, statuującego zasadę *nullum crimen sine lege*. Wskazany w zdaniu poprzedzającym przepis ustawy zasadniczej, jak trafnie przyjmuje się w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, obejmuje nie tylko odpowiedzialność karną w ścisłym tego słowa znaczeniu, a więc odpowiedzialność za przestępstwa, lecz także inne formy odpowiedzialności o charakterze represyjnym⁶. Zakresem normowania komentowanego przepisu objęta jest zatem również odpowiedzialność dyscyplinarna (w tym odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów Trybunału), odpowiedzialność karnoskarbowa, odpowiedzialność za wykroczenia oraz odpowiedzialność podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, a także odpowiedzialność za tzw. kłamstwo lustracyjne⁷. Niezależnie od powyższego nie sposób zaprzeczyć, że konstrukcja opisu znamion deliktu dyscyplinarnego, zawartego zarówno w art. 24 ust. 1 u.s.s.TK, jak i art. 34 ust. 1 u.s.s.TK, w istocie wskazuje na blankietowy charakter komentowanych przepisów, zawierający klauzule generalne, odsyłające do pozaprawnych systemów wartości⁸.

⁴ Por. J. Łętowski, *O problemach odpowiedzialności dyscyplinarnej i służbowej w administracji*, „Państwo i Prawo” 1971, nr 8-9, s. 384; R. Zagórski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna urzędników służby cywilnej*, „Administracja Publiczna. Studia Krajowe i Zagraniczne” 2003, nr 1, s. 93; W. Kozieliwicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 77.

⁵ Art. 42 ust. 1 Konstytucji RP: Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. Zasada ta nie stoi na przeszkodzie ukaraniu za czyn, który w czasie jego popełnienia stanowił przestępstwo w myśl prawa międzynarodowego.

⁶ Wyrok TK z dnia 8 lipca 2003 r., P 10/02, LEX nr 80205; wyrok TK z dnia 19 marca 2007 r., K 47/05, LEX nr 257769; wyrok TK z dnia 21 kwietnia 2015 r., P 40/13, LEX nr 1668770; wyrok TK z dnia 3 czerwca 2014 r., K 19/11, LEX nr 1469518.

⁷ Por. M. Florczak-Wątor, *Komentarz do art. 42 Konstytucji RP*, [w:] P. Tuleja (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 151 i tam przywoływane orzecznictwo TK.

⁸ Mowa tu w szczególności o zwrotach: „uchybienie godności sędziego Trybunału”, „uchybienie

Analizując treść normatywną art. 24 ust. 1 u.s.s.TK, należy stwierdzić, że sędzia TK w stanie czynnym odpowiada za następujące kategorie zachowań: 1) zachowania naruszające przepisy prawa; 2) zachowania uchybiające godności urzędu sędziego Trybunału; 3) zachowania naruszające Kodeks Etyczny Sędziego Trybunału Konstytucyjnego; 4) inne nieetyczne zachowanie mogące podważyć zaufanie do jego bezstronności lub niezawisłości. Sędzia TK w stanie spoczynku – zgodnie z art. 34 ust. 1 u.s.s.TK – odpowiada natomiast za: 1) zachowania naruszające przepisy prawa; 2) zachowania uchybiające godności urzędu sędziego Trybunału w stanie spoczynku; 3) zachowania naruszające Kodeks Etyczny Sędziego Trybunału Konstytucyjnego; 4) inne nieetyczne zachowanie.

Podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału, odpowiednio w stanie czynnym i stanie spoczynku, pozostają więc względem siebie w stosunku krzyżowania. O ile bowiem zachowania określone w punktach 1-3 zostały ujęte przez ustawodawcę zbieżnie, o tyle podstawa odpowiedzialności określona w punkcie 4 została zdefiniowana odmiennie. W przypadku sędziego TK w stanie czynnym odpowiada on za inne nieetyczne zachowanie wyłącznie wówczas, gdy zachowanie to mogło podważyć zaufanie do jego bezstronności lub niezawisłości, a zatem – *a contrario* – sędzia taki nie będzie odpowiadał za inne nieetyczne zachowania, które nie pozostawały w związku z bezstronnością lub niezawisłością sędziowską. W przypadku natomiast sędziego Trybunału w stanie spoczynku brak jest powiązania innego nieetycznego zachowania z oddziaływaniem na bezstronność lub niezawisłość sędziowską. Jest to zrozumiałe, biorąc pod uwagę, że sędzia TK w stanie spoczynku nie wykonuje funkcji judykacyjnej. Z drugiej jednak strony, takie ukształtowanie podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej powoduje w konsekwencji, że zakres odpowiedzialności sędziego Trybunału w stanie spoczynku jest szerszy niż zakres odpowiedzialności sędziego Trybunału w stanie czynnym, co jawi się jako trudne do zaakceptowania z punktu widzenia zarówno aksjologicznego, jak i prakseologicznego. Niezależnie od powyższego, powstaje wątpliwość, czy kategoria zachowań określona w punkcie 4, w postaci klauzuli innego nieetycznego zachowania, jest w ogóle potrzebna, zwłaszcza w kontekście nad wyraz szerokiej kategorii z punktu 2. Jak się bowiem wydaje, klauzula uchybienia godności urzędu sędziego Trybunału – czy to w stanie czynnym, czy to w stanie spoczynku, ma na tyle pojemny zakres normatywny, że zawiera ona w sobie zachowania mogące stanowić wspomniane „inne nieetyczne zachowania”. W takim ujęciu, kategoria zachowań, określona w punkcie 4, jawi się jako *superfluum* ustawowe. Z tych też względów *de lege ferenda* można postulować usunięcie rzeczony kategorii zarówno z dyspozycji art. 24 ust. 1 u.s.s.TK, jak i art. 34 ust. 1 u.s.s.TK. Uzupełniająco należy również wyrazić zapatrywanie, że chociaż pod-

godności sędziego Trybunału w stanie spoczynku”, „inne nieetyczne zachowanie mogące podważyć zaufanie do jego bezstronności lub niezawisłości”, „inne nieetyczne zachowanie”. Co oczywiście, próżno szukać definicji legalnej wskazanych powyżej terminów, a ponadto, jak się wydaje, zwroty te należało by definiować raczej w kategoriach etyczno-moralnych, a nie prawnych.

stawy odpowiedzialności dyscyplinarnej, określone w punktach 1-3, zostały określone w sposób tożsamy, to jednak podstawy te winny być każdorazowo interpretowane odrębnie w stosunku do sędziego Trybunału w stanie czynnym i odrębnie w stosunku do sędziego Trybunału w stanie spoczynku. Jest bowiem oczywiste, przez wzgląd na zasadę *lege non distinguente*, że w ramach podstawy z punktu 1 sędziego TK w stanie czynnym będzie odpowiadał za naruszenie przepisów prawa popełnione zarówno w ramach swojej działalności judykacyjnej, realizowanej w Trybunale (przy uwzględnieniu kontraktypów statuowanych w art. 107 § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych⁹), jak i naruszenie przepisów prawa popełnione poza wykonywaniem obowiązków trybunalskich, chociażby w postaci popełnienia przestępstwa. W przypadku sędziego Trybunału w stanie spoczynku, z oczywistych przyczyn, w grę będzie wchodziło wyłącznie naruszenie przepisów prawa w drugim z wyróżnionych w zdaniu poprzedzającym przypadków. Do sędziego TK w stanie spoczynku będzie mogły znaleźć zastosowanie jedynie niektóre postanowienia Kodeksu Etycznego Sędziego Trybunału Konstytucyjnego, a mianowicie te, które nie są bezpośrednio związane z działalnością orzeczniczą.

W kontekście przytoczonych powyżej regulacji z art. 24 ust. 1 u.s.s.TK jak i art. 34 ust. 1 u.s.s.TK, należy w tym miejscu postawić pytanie, ile odrębnych rodzajowo, samodzielnych typów deliktów dyscyplinarnych ustawodawca w ustawie ustrojowej z 2016 r. w istocie wprowadza. W tym zakresie można, jak się wydaje, wyobrazić sobie dwa stanowiska interpretacyjne. Po pierwsze, można przyjąć, że każde z opisanych w art. 24 ust. 1 u.s.s.TK jak i art. 34 ust. 1 u.s.s.TK zachowań będzie stanowiło odrębny typ deliktu dyscyplinarnego. W takim ujęciu samodzielnym typem deliktu dyscyplinarnego będzie, na gruncie art. 24 ust. 1 u.s.s.TK: 1) zachowanie naruszające przepisy prawa; 2) zachowania uchybiające godności urzędu sędziego Trybunału; 3) zachowanie naruszające Kodeks Etyczny Sędziego Trybunału Konstytucyjnego; 4) inne nieetyczne zachowanie mogące podważyć zaufanie do bezstronności lub niezawisłości sędziego Trybunału, zaś na gruncie art. 34 ust. 1 u.s.s.TK: 1) zachowanie naruszające przepisy prawa; 2) zachowania uchybiające godności urzędu sędziego Trybunału w stanie spoczynku; 3) zachowanie naruszające Kodeks Etyczny Sędziego Trybunału Konstytucyjnego; 4) inne nieetyczne zachowanie.

Jeśli więc sędzia Trybunału – odpowiednio w stanie czynnym lub w stanie spoczynku – swoim zachowaniem wypełni znamiona więcej niż jednego ze wskazanych typów deliktu dyscyplinarnego, będziemy mieli do czynienia z realnym zbiegiem przepisów ustawy. Po drugie, możliwe jest odmienne stanowisko interpretacyjne – za którym należy się w tym miejscu opowiedzieć – zgodnie z którym, na gruncie ustrojowej nowelizacji ustawy z 2016 r. ustawodawca statuuje w art. 24 ust. 1 u.s.s.TK oraz w art. 34 ust. 1 u.s.s.TK w istocie jeden typ deliktu dyscyplinarnego o rozbudowanych

⁹ T. j. Dz.U. 2020, poz. 2072; dalej jako: „p.u.s.p.”

znamionach, na które składają się: zachowania naruszające przepisy prawa, zachowania uchybiające godności urzędu sędziego Trybunału, zachowania naruszające Kodeks Etyczny Sędziego Trybunału Konstytucyjnego oraz inne nieetyczne zachowania. W takim ujęciu, które można określić koncepcją monizmu deliktu dyscyplinarnego, konstrukcja przewinienia dyscyplinarnego, stanowiącego podstawę odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów TK, tak w stanie czynnym, jak i w stanie spoczynku, opiera się na identycznej konstrukcji co wyróżniane na gruncie prawa karnego przestępstwa wieloodmianowe. W przypadku tego typu przestępstw występuje bowiem alternatywnie zbudowany zespół znamion, co oznacza, iż wystarczy, by sprawca wypełnił jedno ze znamion alternatywnych, aby odpowiadał za dane przestępstwo¹⁰.

Taka sama sytuacja będzie miała miejsce w przypadku sędziów Trybunału odpowiadających dyscyplinarnie. Dla zaktualizowania się ich odpowiedzialności wystarczające będzie wyczerpanie jednego z alternatywnie określonych w art. 24 ust. 1 u.s.s.TK lub art. 34 ust. 1 u.s.s.TK znamion deliktu dyscyplinarnego, przy czym nie będzie żadnych przeszkód, by jednym i tym samym czynem (zachowaniem) sprawca wypełnił znamiona więcej niż jednego znamienia jednocześnie. Przykładem tej ostatniej sytuacji będzie przypadek, w którym sędzia Trybunału popełni czyn stanowiący jednocześnie naruszenie przepisów prawa, uchybienie godności urzędu sędziego TK oraz naruszenie Kodeksu Etycznego Sędziego Trybunału Konstytucyjnego albo czyn stanowiący uchybienie godności urzędu sędziego TK oraz naruszający Kodeks Etyczny Sędziego Trybunału Konstytucyjnego.

Zaproponowane powyżej stanowisko interpretacyjne upraszcza wykładnię komentowanych przepisów, jawi się jako bardziej przejrzyste, a co najważniejsze – pozwala uniknąć licznych problemów związanych ze stosowaniem komentowanych przepisów w praktyce, zwłaszcza w sytuacji popełnienia przez sędziego Trybunału czynu mogącego podlegać subsumcji pod więcej niż jedno znamie, o którym mowa w art. 24 ust. 1 u.s.s.TK lub art. 34 ust. 1 u.s.s.TK.

Kończąc rozważania dotyczące przedmiotu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału, raz jeszcze należy podkreślić, że opis znamion deliktu dyscyplinarnego cechuje wysoka niedookreśloność, przybierająca w przypadku znamienia „uchybiecia godności urzędu sędziego Trybunału” oraz znamienia „innego nieetycznego zachowania” charakter klauzuli generalnej¹¹. Nasuwa się zatem w pyta-

¹⁰ Por. I. Stolarczyk, *Problem jedności – wielości czynów*, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 1, s. 45.

¹¹ W literaturze klauzulę generalną definiuje się jako zawarty w przepisie prawnym zwrot niedookreślony, zawierający w sobie odesłanie pozasystemowe, por. R. Dworkin, *Biorąc prawa poważnie*, Warszawa 1998, s. 60; N. Rycko, *Stosowanie klauzuli porządku publicznego przez Polski Sąd Państwowy w sprawach dotyczących arbitrażu*, [w:] *Prace laureatów konkursu na najlepszą pracę magisterską dotyczącą problemów sądownictwa polubownego i mediacji im. prof. dr. hab. Jerzego Jakubowskiego. Edycja piąta*, red. W. Beczek, Warszawa 2012, s. 210; Ł. Błaszczak, *Kontrola orzeczenia arbitrażowego ze szczególnym uwzględnieniem klauzuli porządku publicznego*, „ADR. Arbitraż i Mediacja” 2008, nr 3, s. 12; M. Pilich, *Klauzula porządku publicznego w postępowaniu o uznanie i wykonanie zagranicznego orzeczenia arbitrażowego*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2003, nr 1, s. 187; K. Ryszkowski, *Klauzula porządku publicznego jako klauzula ge-*

nie, czy stopień niedookreśloności znamion deliktu dyscyplinarnego sędziów TK może stanowić podstawę uznania dyspozycji art. 24 ust. 1 u.s.s.TK lub art. 34 ust. 1 u.s.s.TK za pozostającą w sprzeczności z wynikającą z art. 42 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 2 Konstytucji RP zasadą *nullum crimen sine lege certa*. Jak się wydaje, zarzut taki byłby jednak zbyt daleko idący. Należy bowiem mieć na względzie różnice dzielące odpowiedzialność karną *sensu stricto* od odpowiedzialności dyscyplinarnej. Różnice te, jak wskazał trafnie Marian Cieślak, powodują, że przewinienia dyscyplinarne nie muszą być ściśle sprecyzowane¹².

Przedstawione stanowisko znajduje również potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, gdzie przyjęto, że „wymogi dotyczące precyzji ustawy i stopnia jej określoności mogą zależeć od dziedziny prawa represyjnego, a zwłaszcza od charakteru i stopnia surowości przewidywanych sankcji karnych. W szczególności nie wydaje się możliwe sformułowanie jednolitych standardów precyzji ustawowej dla wykroczeń i przestępstw. W odniesieniu do wykroczeń należy dopuścić większą swobodę ustawodawcy niż w odniesieniu do przestępstw. Jeszcze większy stopień swobody należy pozostawić ustawodawcy w dziedzinie prawa dyscyplinarnego”¹³.

W konsekwencji trafnie Trybunał Konstytucyjny przyjął, że nie jest możliwa typizacja deliktów dyscyplinarnych z precyzją równą lub zbliżoną do precyzji typizacji czynów zabronionych, albowiem „są one ustawowo niedookreślone z uwagi na obiektywną niemożność stworzenia katalogu zachowań zagrażających należytemu wykonywaniu obowiązków służbowych, czy zachowaniu godności zawodu. Nie jest zatem możliwe proste porównywanie postępowań karnych i dyscyplinarnych w aspekcie unormowań o charakterze gwarancyjnym”¹⁴.

W związku z powyższym na gruncie odpowiedzialności dyscyplinarnej zasada dostatecznej określoności czynu zabronionego pod groźbą kary ma jedynie ograniczone zastosowanie, zaś „powszechnie stosowana klauzula, określająca delikt jako zachowanie uchybiające godności zawodu, nie tylko nie narusza art. 42 ust. 1 Konstytucji, ale wręcz – należy uznać – wyraża istotę odpowiedzialności dyscyplinarnej; stanowi jedynie możliwe ogólne określenie, które wypełnia się treścią adekwatną do wymagań i oczekiwań stawianych przedstawicielom danej profesji”¹⁵. O ile zatem niedookreśloność opisu ustawowych znamion deliktu dyscyplinarnego nie będzie stanowiła podstawy do uznania danych przepisów ustawy za niezgodne z ustawą zasadniczą, o tyle na aprobatę zasługują wszelkie instrumenty, zmierzające do do-

neralna w arbitrażu handlowym w prawie polskim, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 3, s. 17-20; M. Wilejczyk, *Integralna filozofia prawa Ronalda Dworkina a problem klauzul generalnych. Klauzule generalne jako odesłania wewnątrzsystemowe*, „Państwo i Prawo” 2019, nr 2, s. 3-15.

¹² Por. M. Cieślak, *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, Warszawa 1995, s. 120.

¹³ Wyrok TK z dnia 13 maja 2008 r., P 50/07, LEX nr 376369.

¹⁴ Wyrok TK z dnia 27 lutego 2001 r., K 22/00, LEX nr 46860; wyrok TK z dnia 2 września 2008 r., K 35/06, LEX nr 425886.

¹⁵ Wyrok TK z dnia 11 września 2001 r., SK 17/00, LEX nr 49153.

precyzowania zakresu czynów, które mogą być uznane za wypełniające znamiona deliktu dyscyplinarnego. Z tych też względów na aprobatę zasługuje dookreślenie tych znamion w ramach Kodeksu Etycznego Sędziego Trybunału.

Przechodząc w tym miejscu do rozważań dotyczących podmiotowych aspektów odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału, należy stwierdzić, że sędzia TK w stanie czynnym ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną w oparciu o art. 24 ust. 1 u.s.s.TK przez cały okres sprawowania urzędu. Należy zatem przyjąć, że zdolność do ponoszenia rzeczonyj odpowiedzialności aktualizuje się z chwilą złożenia ślubowania przed Prezydentem RP, a nie zaś z chwilą dokonania wyboru przez Sejm. Stanowisko to znajduje bowiem uzasadnienie w dyspozycji art. 5 u.s.s.TK, który jasno stanowi, że stosunek służbowy sędziego Trybunału nawiązuje się po złożeniu ślubowania. Odpowiedzialność dyscyplinarna na podstawie art. 24 ust. 1 u.s.s.TK trwa do momentu upływu 9-letniej kadencji, na którą został wybrany dany sędzia Trybunału lub do momentu wcześniejszego wygaśnięcia mandatu z przyczyn określonych w art. 18 ust. 1 u.s.s.TK. Zgodnie ze wskazanym przepisem wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału przed upływem kadencji następuje w przypadku: 1) śmierci sędziego Trybunału; 2) zrzeczenia się przez sędziego Trybunału urzędu; 3) skazania sędziego Trybunału prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe; 4) prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego o złożeniu sędziego Trybunału z urzędu. Należy jednak w tym zakresie uwzględnić dyspozycje ust. 2 art. 18 u.s.s.TK, który stanowi, że wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału stwierdza: 1) w przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 – Prezes Trybunału w drodze postanowienia; 2) w przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 2-4 – Zgromadzenie Ogólne w drodze uchwały. W omawianych przypadkach decydująca będzie zatem odpowiednio data wydania postanowienia przez Prezesa Trybunału lub podjęcia przez Zgromadzenie Ogólne uchwały, stwierdzających wygaśnięcie mandatu sędziego Trybunału.

Jak już wskazano uprzednio, zgodnie z przyjętym w niniejszym opracowaniu stanowiskiem interpretacyjnym sędzia Trybunału nie ponosi odpowiedzialności dyscyplinarnej za czyny popełnione przed objęciem urzędu¹⁶. Zachowania mające miejsce przed objęciem urzędu, które potencjalnie mogłyby wypełniać znamiona deliktu dyscyplinarnego, statuowane w art. 24 ust. 1 u.s.s.TK, winny być natomiast brane pod uwagę w toku procedury wyboru danego kandydata na stanowisko sędziego Trybunału, zwłaszcza przez pryzmat oceny spełnienia wymogu nieskazitelności charakteru, wynikającego z dyspozycji art. 3 u.s.s.TK, który w zakresie wymagań niezbędnych do pełnienia urzędu

¹⁶ Zob. rozważania zawarte w części pierwszej niniejszego artykułu. Takie samo stanowisko, tylko na gruncie uprzednio obowiązującego stanu prawnego, zajął A. Bojańczyk (zob. A. Bojańczyk, *O spornych zagadnieniach z zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego*, „Przegląd Sejmowy” 2007, nr 3, s. 59-63). Odmienny pogląd, również na gruncie uprzednio obowiązującego stanu prawnego, wyrazili natomiast M. Zubik i M. Wiącek (zob. M. Zubik, M. Wiącek, *O spornych zagadnieniach z zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego* – polemika, „Przegląd Sejmowy” 2007, nr 3, s. 73-77).

na stanowisku sędziego TK odsyła do regulacji przewidzianej dla sędziów Sądu Najwyższego¹⁷ lub sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego¹⁸. Podobnie, w konsekwencji przyjętego w niniejszym opracowaniu stanowiska interpretacyjnego¹⁹, brak będzie możliwości kontynuowania zainicjowanego postępowania dyscyplinarnego w sytuacji wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego Trybunału przed jego prawomocnym zakończeniem. Ustanie sprawowania urzędu przez sędziego Trybunału należy poczytywać

¹⁷ Por. art. 30 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz. U. 2021, poz. 1904): § 1. Do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego może być powołana osoba, która: 1) posiada wyłącznie obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i publicznych; 2) nie była prawomocnie skazana za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe lub wobec której nie wydano prawomocnego wyroku warunkowo umarzającego postępowanie karne w sprawie popełnienia przestępstwa umyślnego ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślnego przestępstwa skarbowego; 3) ukończyła 40 lat; 4) jest nieskazitelnego charakteru; 5) ukończyła wyższe studia prawnicze w Rzeczypospolitej Polskiej i uzyskała tytuł magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej; 6) wyróżnia się wysokim poziomem wiedzy prawniczej; 7) jest zdolna, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego; 8) posiada co najmniej dziesięcioletni staż na stanowisku sędziego, prokuratora, Prezesa Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, jej wiceprezesa, radcy, albo przez co najmniej dziesięć lat wykonywała w Polsce zawód adwokata, radcy prawnego lub notariusza; 9) nie pełniła służby, nie pracowała ani nie była współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa, wymienionych w art. 5 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucji Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. § 2. Wymagania, o których mowa w § 1 pkt 8, nie dotyczą osoby, która posiada tytuł naukowy profesora albo stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych i pracowała w polskiej szkole wyższej, Polskiej Akademii Nauk, instytucji naukowo-badawczej lub innej placówce naukowej. § 3. Staż lub wykonywanie zawodu, o których mowa w § 1 pkt 8, liczone są łącznie w przypadku zajmowania różnych stanowisk lub wykonywania różnych zawodów. § 4. Wymagania, o których mowa w § 1 pkt 9, stosuje się do osób urodzonych przed dniem 1 sierpnia 1972 r.

¹⁸ Por. art. 6 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. Prawo o ustroju sądów administracyjnych (t.j. Dz. U. 2022, poz. 2492): § 1. Do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego wojewódzkiego sądu administracyjnego może być powołany ten, kto: 1) ma obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich; 2) jest nieskazitelnego charakteru; 3) ukończył wyższe studia prawnicze w Polsce i uzyskał tytuł magistra lub zagraniczne uznane w Polsce; 4) jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego; 5) ukończył 35 lat życia; 6) wyróżnia się wysokim poziomem wiedzy w dziedzinie administracji publicznej oraz prawa administracyjnego i innych dziedzin prawa związanych z działaniem organów administracji publicznej; 7) pozostawał co najmniej osiem lat na stanowisku sędziego, prokuratora, prezesa, wiceprezesa, lub radcy Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej albo przynajmniej przez osiem lat wykonywał zawód adwokata, radcy prawnego lub notariusza albo przez dziesięć lat pozostawał w instytucjach publicznych na stanowiskach związanych ze stosowaniem lub tworzeniem prawa administracyjnego lub pracował w charakterze asesora sądowego w wojewódzkim sądzie administracyjnym co najmniej dwa lata. § 2. Wymagania, o których mowa w § 1 pkt 7, nie dotyczą osób z tytułem naukowym profesora lub ze stopniem naukowym doktora habilitowanego nauk prawnych. § 3. W wyjątkowych przypadkach Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, może powołać kandydata na stanowisko sędziego mimo krótszych, niż określone w § 1 pkt 7, okresów pozostawania na stanowiskach wymienionych w tym punkcie lub wykonywania zawodu adwokata, radcy prawnego lub notariusza. § 4. Osoby, o których mowa w § 2, mogą być zatrudnione na stanowisku sędziego również w niepełnym wymiarze czasu pracy; art. 7 p.u.s.a.: § 1. Do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego może być powołany ten, kto spełnia wymagania określone w art. 6 § 1 pkt 1-4 i 6, jeżeli ukończył 40 lat oraz pozostawał co najmniej dziesięć lat na stanowisku sędziego, prokuratora, prezesa, wiceprezesa, lub radcy Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej albo przynajmniej przez dziesięć lat wykonywał zawód adwokata, radcy prawnego lub notariusza. Wymaganie ukończenia 40 lat nie dotyczy sędziego, który co najmniej przez trzy lata pozostawał na stanowisku sędziego wojewódzkiego sądu administracyjnego. § 2. Do powołania na stanowisko sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego stosuje się także przepisy art. 6 § 2-4.

¹⁹ Zob. rozważania zawarte w części pierwszej niniejszego artykułu.

w kategoriach przeszkody procesowej postępowania dyscyplinarnego, realizowanego w oparciu o art. 24 ust. 1 u.s.s.TK. Jej wystąpienie, w zależności od etapu sprawy, będzie skutkowało koniecznością wydania odpowiednio: postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, postanowienia o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego, czy wreszcie orzeczenia o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego. Ta ostatnia sytuacja będzie miała miejsce w przypadku, gdy przeszkoda procesowa w postaci utraty statusu sędziego Trybunału w stanie czynnym nastąpi już po rozpoczęciu przewodu na rozprawie przed sądem dyscyplinarnym (art. 414 § 1 k.p.k. w zw. z art. 30 u.s.s.TK).

W związku z tym sędziowie Trybunału w stanie spoczynku będą podlegali odpowiedzialności dyscyplinarnej, realizowanej w oparciu o art. 34 ust. 1 u.s.s.TK, przez cały okres posiadania statusu sędziego Trybunału w stanie spoczynku. W tym przypadku momentem początkowym będzie bądź to zakończenie kadencji sędziego Trybunału (*vide*: art. 31 u.s.s.TK, który stanowi, że sędzia Trybunału przechodzi w stan spoczynku po zakończeniu kadencji), bądź to wcześniejsze przejście w stan spoczynku na podstawie art. 32 u.s.s.TK. Zgodnie ze wskazanym przepisem sędzia Trybunału może na swój wniosek zostać przeniesiony w stan spoczynku, jeżeli z powodu choroby, ułomności lub utraty sił został uznany przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału (ust. 1). W szczególnie uzasadnionym przypadku z wnioskiem w sprawie wydania przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych orzeczenia o trwałej niezdolności do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału z powodu jego choroby, ułomności lub utraty sił może wystąpić Zgromadzenie Ogólne (ust. 2). Uchwałę o przeniesieniu w stan spoczynku sędziego Trybunału trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków sędziego Trybunału podejmuje Zgromadzenie Ogólne. W uchwale określa się datę przejścia sędziego Trybunału w stan spoczynku, oznaczającą zarazem zakończenie kadencji sędziego Trybunału (ust. 3). Odpowiedzialność dyscyplinarna na podstawie art. 34 ust. 1 u.s.s.TK trwa do momentu utraty statusu sędziego Trybunału w stanie spoczynku, a zatem do momentu śmierci sędziego lub też wcześniejszej utraty tego statusu, ze względu na wystąpienie którejś z przyczyn określonych w art. 36 ust. 1 u.s.s.TK. Zgodnie ze wskazanym przepisem utrata statusu sędziego Trybunału w stanie spoczynku następuje w przypadku: 1) zrzeczenia się przez sędziego Trybunału w stanie spoczynku tego statusu; 2) skazania sędziego Trybunału w stanie spoczynku prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe; 3) prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego o pozbawieniu sędziego Trybunału w stanie spoczynku tego statusu. Utratę statusu sędziego w stanie spoczynku stwierdza Zgromadzenie Ogólne w drodze uchwały (art. 36 ust. 2 u.s.s.TK).

Podobnie jak to było w przypadku sędziów Trybunału w stanie czynnym, utratę statusu sędziego Trybunału w stanie spoczynku należy poczytywać w kategoriach przeszkody procesowej postępowania dyscyplinarnego realizowanego w oparciu o art. 34 ust. 1 u.s.s.TK. Jej wystąpienie, w zależności od etapu sprawy, będzie skutkowało

koniecznością wydania odpowiednio: postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, postanowienia o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego, czy wreszcie orzeczenia o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego. Ta ostatnia sytuacja będzie miała miejsce w przypadku, gdy przeszkoda procesowa w postaci utraty statusu sędziego Trybunału w stanie spoczynku nastąpi już po rozpoczęciu przewodu na rozprawie przed sądem dyscyplinarnym (art. 414 § 1 k.p.k. w zw. z art. 30 u.s.s.TK).

Na zakończenie powyższego wątku należy jeszcze w tym miejscu udzielić odpowiedzi na pytanie o to, co powinno się stać w sytuacji, gdy już po popełnieniu przez danego sędziego Trybunału w stanie czynnym przewinienia dyscyplinarnego i zainicjowaniu z tego tytułu postępowania dyscyplinarnego sędzia ten przejdzie w stan spoczynku, w szczególności, czy w takiej sytuacji prowadzone postępowanie dyscyplinarne, które nie zostało prawomocnie zakończone może być kontynuowane, czy też winno ono podlegać umorzeniu. Jak się wydaje, za trafne należy uznać drugie ze wskazanych rozwiązań. Powyższe wynika z faktu, że jak już wskazano uprzednio, przesłanki odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału w stanie czynnym oraz stanie spoczynku, statuowane odpowiednio w art. 24 ust. 1 u.s.s.TK i art. 34 ust. 1 TK, pomimo bliskości stylistyczno-językowej rzeczonych przepisów, różnią się jednak treścią normatywną. Zachowanie wypełniające znamiona deliktu dyscyplinarnego, określone w art. 24 ust. 1 u.s.s.TK, nie musi automatycznie wypełniać znamion deliktu dyscyplinarnego, określonych w art. 34 ust. 1 u.s.s.TK i odwrotnie. Oczywiście może zdarzyć się także i taka sytuacja, w której dany czyn będzie mógł być z powodzeniem zakwalifikowany jako wypełniający znamiona przewinienia dyscyplinarnego zarówno w ujęciu art. 24 ust. 1 u.s.s.TK, jak i art. 34 ust. 1 u.s.s.TK, niemniej, jak się wydaje, także i w tej sytuacji, dla zachowania porządku procesowego należałoby, w sytuacji zmiany statusu sędziego TK, zainicjowane przed tą zmianą postępowanie dyscyplinarne umorzyć, a następnie, w związku z tym samym czynem, rozważyć zainicjowanie nowego postępowania – tym razem już wobec sędziego Trybunału w stanie spoczynku. Przyjęcie bowiem, że postępowanie dyscyplinarne wobec sędziego Trybunału nie może być prowadzone na podstawie art. 34 ust. 1 u.s.s.TK ze względu na sam fakt popełnienia przewinienia dyscyplinarnego przed przejściem tego sędziego w stan spoczynku, byłoby zbyt daleko idące i prowadziłoby w konsekwencji do istotnej korozji systemu odpowiedzialności sędziów Trybunału. Takie stanowisko wiązałoby się bowiem *de iure* i *de facto* z zaakceptowaniem bezkarności sędziego Trybunału, wyłącznie ze względu na zmianę statusu służbowego. Niezależnie od powyższego kwestia ta winna być jednoznacznie uregulowana w ustawie ustrojowej z 2016 r. *De lege ferenda* należy zatem zaproponować wprowadzenie przepisu, który jednoznacznie stanowiłby, że sędzia Trybunału w stanie spoczynku ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną za przewinienia dyscyplinarne popełnione w okresie sprawowania urzędu.

PRZEBIEG POSTĘPOWANIA DYSCYPLINARNEGO

Analiza przepisów poświęconych odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału, statutowanych zarówno w ustawie ustrojowej z 2016 r., jak i p.u.s.p., pozwala wyodrębnić modelowo 4 fazy (etapy) postępowania w przedmiocie rozstrzygnięcia o odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów TK, a mianowicie: postępowanie sprawdzające (wstępne), postępowanie dyscyplinarne przed rzecznikiem, postępowanie przed sądem dyscyplinarnym pierwszej instancji oraz postępowanie przed sądem dyscyplinarnym drugiej instancji.

Impulsem inicjującym tok postępowania dyscyplinarnego jest zgodnie z art. 26 u.s.s.TK zawiadomienie o „popelnieniu przez sędziego Trybunału przewinienia dyscyplinarnego”. Pomimo że we wskazanym przepisie ustawodawca posłużył się stanowczą formułą „popelnienia” przez sędziego Trybunału przewinienia dyscyplinarnego, należy stwierdzić, że na wskazanym etapie postępowania można mówić wyłącznie o podejrzeniu popelnienia takiego przewinienia przez danego sędziego Trybunału. W tym kontekście zawiadomienie, o którym mowa w art. 26 u.s.s.TK, winno być traktowane jako odpowiednik zawiadomienia o uzasadnionym podejrzeniu przestępstwa. Zgodnie z dyspozycją art. 26 u.s.s.TK ustawodawca ograniczył legitymację do złożenia zawiadomienia o podejrzeniu popelnienia przewinienia dyscyplinarnego przez sędziego TK wyłącznie do dwóch kategorii podmiotów, tj. sędziego Trybunału oraz Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, działającego na wniosek Prokuratora Generalnego, po zasięgnięciu opinii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Mając na względzie, że zgodnie z art. 34 ust. 2 u.s.s.TK do odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego Trybunału w stanie spoczynku przepis art. 26 u.s.s.TK stosuje się odpowiednio, należy przyjąć, że w przypadku podejrzenia popelnienia przewinienia dyscyplinarnego przez sędziego TK w stanie spoczynku uprawnionym do złożenia zawiadomienia jest zarówno każdy sędzia Trybunału w stanie czynnym, jak i każdy z sędziów Trybunału w stanie spoczynku. Biorąc pod uwagę treść art. 26 u.s.s.TK jak i art. 27 u.s.s.TK, należy, jak się wydaje, przyjąć, że Prezes Trybunału nie jest uprawniony do merytorycznej weryfikacji treści zawiadomienia o podejrzeniu popelnienia przewinienia dyscyplinarnego przez danego sędziego TK, a jedynie do zbadania, czy zawiadomienie to spełnia wymogi formalne, w tym w szczególności, czy zostało ono złożone przez podmiot, o którym mowa w art. 26 u.s.s.TK. Skuteczne złożenie zawiadomienia obliuguje Prezesa Trybunału do wyznaczenia w drodze losowania sędziego Trybunału, który będzie w danym postępowaniu pełnił funkcję rzecznika dyscyplinarnego, co wynika ze stanowczego sformułowania „Prezes Trybunału w drodze losowania wyznacza”, zawartego w dyspozycji art. 27 ust. 1 u.s.s.TK. Ze względu na odpowiednie stosowanie art. 27 ust. 1 u.s.s.TK w sprawach dyscyplinarnych dotyczących sędziów Trybunału w stanie spoczynku, należy przyjąć, że w tym przypadku Prezes Trybunału władny jest wyznaczyć rzecznika dyscyplinarnego zarówno spośród sędziów Trybunału w stanie czynnym, jak i sędziów Trybunału

w stanie spoczynku. Wyznaczenie przez Prezesa Trybunału rzecznika dyscyplinarnego należy uznać za moment wszczęcia postępowania dyscyplinarnego w jego pierwszej fazie, tj. w fazie postępowania sprawdzającego (wstępnego).

W kontekście omówionej w akapicie poprzedzającym regulacji z art. 26 u.s.s.TK oraz art. 27 ust. 1 u.s.s.TK w literaturze przedmiotu trafnie dostrzeżono, że ustawa ustrojowa z 2016 r. nie daje odpowiedzi na pytanie, jak powinna przebiegać procedura wyznaczenia rzecznika dyscyplinarnego w sytuacji, gdy o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego podejrzany jest sam Prezes Trybunału²⁰. Jak się wydaje, rzeczonny problem winien być rozwiązany w oparciu o dyspozycję art. 12 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym²¹. W myśl art. 12 ust. 1 u.o.t.p.TK Prezes Trybunału: 1) kieruje pracami Trybunału; 2) reprezentuje Trybunał na zewnątrz; 3) wykonuje inne czynności określone w ustawach i regulaminie Trybunału. Zgodnie z art. 12 ust. 2 u.o.t.p.TK Prezes Trybunału w drodze pisemnego upoważnienia określa, w jakim zakresie w sprawach, o których mowa w ust. 1, zastępuje go Wiceprezes Trybunału. W szczególnych sytuacjach Prezes Trybunału może upoważnić innego sędziego Trybunału do wykonywania niektórych kompetencji określonych w ust. 1 (art. 12 ust. 3 u.o.t.p.TK). W przypadku niemożności upoważnienia Wiceprezesa lub innego sędziego Trybunału do wykonywania niektórych kompetencji określonych w ust. 1, Prezesa Trybunału zastępuje sędzia Trybunału, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK (art. 12 ust. 4 u.o.t.p.TK). Odnosząc przytoczoną regulację do rozważanego problemu, należy stwierdzić, że w takiej sytuacji obowiązki Prezesa Trybunału w toku postępowania dyscyplinarnego, przewidziane na gruncie ustawy ustrojowej z 2016 r., winien wykonywać Wiceprezes Trybunału lub inny sędzia Trybunału, w oparciu o pisemne upoważnienie wydane przez Prezesa Trybunału. W sytuacji braku wydania takiego upoważnienia przez Prezesa Trybunału, obowiązki te winien wykonywać sędzia TK, o którym mowa w art. 11 ust. 2 u.o.t.p.TK, tj. sędzia Trybunału posiadający najdłuższy, liczony łącznie, staż pracy: 1) jako sędzia w Trybunale; 2) jako aplikant, asesor, sędzia w sądzie powszechnym; 3) w administracji państwowej szczebla centralnego.

Postępowanie sprawdzające prowadzone jest przez rzecznika dyscyplinarnego. W jego ramach rzecznik podejmuje czynności zmierzające do wstępnego wyjaśnienia okoliczności niezbędnych do ustalenia znamion przewinienia, a także wysłuchuje sędziego, którego dotyczy zawiadomienie, chyba że złożenie wyjaśnień przez sędziego Trybunału nie jest możliwe (art. 27 ust. 2 u.s.s.TK). Należy przyjąć, że postępowanie sprawdzające wzorowane jest na instytucji czynności sprawdzających, o których mowa w art. 307 k.p.k.²², który to przepis, jak się wydaje, powinien być

²⁰ P. Czarniecki, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziego Trybunału Konstytucyjnego RP*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2020, nr 4, s. 133.

²¹ T.j. Dz. U. 2019 poz. 2393; dalej jako: „u.o.t.p.TK”.

²² Art. 307 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. 2022, poz. 1375; dalej jako: „k.p.k.”): Jeżeli zachodzi potrzeba, można zażądać uzupełnienia w wyznaczonym terminie danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie lub dokonać sprawdzenia faktów w tym zakresie. W tym wy-

stosowany odpowiednio do postępowania sprawdzającego prowadzonego przez rzecznika dyscyplinarnego w sprawach dyscyplinarnych sędziów TK. W konsekwencji należy uznać, stosując w tym zakresie odpowiednio art. 307 § 2 i 3 k.p.k., że w ramach postępowania sprawdzającego nie wolno rzecznikowi przeprowadzić ani dowodu z opinii biegłego, ani innych czynności wymagających spisania protokołu, z wyjątkiem czynności wysłuchania sędziego TK, którego dotyczy zawiadomienie. Postępowanie sprawdzające powinno być ukończone przez rzecznika w terminie 30-u dni, przy czym nie może ulegać wątpliwości, że termin ten ma charakter jedynie instrukcyjny, podobnie jak termin 30-dniowy do zakończenia czynności sprawdzających w postępowaniu karnym, o którym mowa w art. 307 § 1 k.p.k.²³

Czynności podejmowane przez rzecznika dyscyplinarnego w ramach postępowania sprawdzającego mają pozwolić na osiągnięcie przez rzecznika takiego *quantum* wiedzy i poznania procesowego, które da podstawę do rzetelnego podjęcia jednej z dwóch decyzji procesowych, przewidzianych przez ustawodawcę w art. 27 ust. 3 i 5 u.s.s.TK. Decyzjami tymi są odpowiednio: 1) wydanie postanowienia o wszczęciu postępowania dyscyplinarnego albo 2) wydanie postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego. W przypadku wydania przez rzecznika pierwszego ze wskazanych postanowień, rzecznik przedstawia sędziemu Trybunału na piśmie zarzuty. Po przedstawieniu zarzutów obwiniony sędzia TK może, w terminie czternastu dni, złożyć wyjaśnienia oraz zgłosić wnioski o przeprowadzenie dowodów (art. 27 ust. 3 u.s.s.TK). Zgodnie z ust. 4 art. 27 u.s.s.TK, po upływie 14-dniowego terminu, o którym mowa w ust. 3 art. 27 u.s.s.TK, a w razie potrzeby po przeprowadzeniu dalszych dowodów, rzecznik dyscyplinarny składa wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji. Wniosek zawiera dokładne określenie zarzucanego czynu oraz uzasadnienie.

W tym miejscu należy stwierdzić, że redakcja ust. 4 ust. 27 u.s.s.TK może budzić zastrzeżenia. Posłużenie się przez ustawodawcę stanowczym sformułowaniem „rzc-

padku postanowienie o wszczęciu śledztwa albo o odmowie wszczęcia należy wydać najpóźniej w terminie 30 dni od otrzymania zawiadomienia (§ 1). W postępowaniu sprawdzającym nie przeprowadza się dowodu z opinii biegłego ani czynności wymagających spisania protokołu, z wyjątkiem przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie lub wniosku o ściganie oraz czynności określonej w § 3 (§ 2). Uzupełnienie danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie może nastąpić również przez przesłuchanie w charakterze świadka osoby zawiadamiającej (§ 3). Przepis § 2 stosuje się odpowiednio w wypadku podejmowania przez organy ścigania przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledztwa sprawdzenia własnych informacji, nasuwających przypuszczenie, że popełniono przestępstwo (§ 5).

²³ Por. M.R. Jasińska, *Źródła informacji o popełnionym przestępstwie*, Szczecin 2016, s. 238; J. Tylman, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, tom X: *Postępowanie przygotowawcze*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2016, s. 234; T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarze Zakamycza wraz z komentarzem do ustawy o świadku koronnym*, Kraków 2003, s. 778; A. Kryże, P. Niedzielak, K. Petryna, T. Wirzman, *Kodeks postępowania karnego. Praktyczny komentarz z orzecznictwem*, Warszawa 2001, s. 527; B. Szyprowski, *Postępowanie sprawdzające w procesie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 7-8, s. 159-180. Jest to pogląd dominujący, choć nie jedyny, zob. R. Koper, *Charakter prawny terminu czynności sprawdzających (art. 307 § 1 k.p.k.)*, „Ius Novum” 2020, nr 2, s. 101-118.

nik dyscyplinarny składa wniosek”, mogłoby wskazywać, że w tym zakresie rzecznik każdorazowo zobligowany jest do złożenia wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji, i to nawet w sytuacji, gdy czynności dowodowe przeprowadzone po przedstawieniu sędziemu Trybunału zarzutów na piśmie wykazały, że do popełnienia przewinienia dyscyplinarnego w rzeczywistości nie doszło, albo pomimo zaktualizowania się na tym etapie postępowania dyscyplinarnego określonej przeszkody procesowej. Takie stanowisko siłą rzeczy nie może zyskać akceptacji. Z tych też względów *de lege ferenda* należy postulować nowelizację art. 27 ust. 4 u.s.s.TK obejmującą uzupełnienie rzezonego przepisu o możliwość umorzenia postępowania przez rzecznika. Przepis ten winien zatem uzyskać następujące brzmienie: „Po upływie terminu, o którym mowa w ust. 3, a w razie potrzeby po przeprowadzeniu dalszych dowodów, rzecznik dyscyplinarny składa wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji albo postępowanie umarza. Wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji zawiera dokładne określenie zarzucanego czynu oraz uzasadnienie”.

Zgodnie z art. 27 ust. 5 u.s.s.TK jeżeli rzecznik dyscyplinarny nie znajduje podstaw do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego na żądanie uprawnionego podmiotu, wydaje postanowienie o odmowie jego wszczęcia. W terminie siedmiu dni od dnia doręczenia tego postanowienia podmiotowi, który złożył zawiadomienie, o którym mowa w art. 26 u.s.s.TK, służy zażalenie do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji rozpoznawane w składzie 3 sędziów TK (art. 27 ust. 5 u.s.s.TK w zw. z art. 25 ust. 1 u.s.s.TK). Sąd dyscyplinarny pierwszej instancji rozpoznaje rzezone zażalenie w terminie czternastu dni od dnia jego wniesienia. W przypadku uchylenia postanowienia o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, wskazania sądu dyscyplinarnego co do dalszego postępowania są wiążące dla rzecznika dyscyplinarnego (art. 27 ust. 6 u.s.s.TK).

Złożenie przez rzecznika dyscyplinarnego wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji rozpoczyna fazę jurysdykcyjną postępowania dyscyplinarnego. Zgodnie z art. 25 ust. 1 u.s.s.TK sprawy dyscyplinarne sędziów TK w pierwszej instancji rozpoznaje sąd dyscyplinarny w składzie 3 sędziów Trybunału, w drugiej zaś instancji sąd dyscyplinarny w składzie 5 sędziów Trybunału. Członków składu orzekającego, zarówno w pierwszej, jak i drugiej instancji, wyznacza Prezes Trybunału w drodze losowania, przy czym w losowaniu składu sądu dyscyplinarnego drugiej instancji nie uczestniczą sędziowie Trybunału, którzy orzekali w sprawie w pierwszej instancji (art. 25 ust. 2 u.s.s.TK). Jak wynika z przytoczonej powyżej regulacji, postępowanie dyscyplinarne w sprawach sędziów TK w fazie jurysdykcyjnej jest dwuinstancyjne i ma charakter *quasi-dewolutywny*, albowiem oparte jest na konstrukcji odwołania poziomego²⁴. W tym kontekście za

²⁴ Por. A. Bojańczyk, *O spornych zagadnieniach...*, s. 65.

istotny element gwarancyjny procedury należy uznać wyraźne zastrzeżenie przez ustawodawcę, że w składzie sądu dyscyplinarnego drugiej instancji nie mogą zasiadać ci sędziowie, którzy rozpoznawali sprawę w pierwszej instancji.

Mając na względzie przedstawiony w akapicie poprzedzającym sposób konstruowania składów orzekających w sprawach dyscyplinarnych sędziów Trybunału, nie sposób nie zauważyć, że biorąc pod uwagę liczebność Trybunału, obejmującą 15 osób, w praktyce mogą pojawić się istotne problemy z możliwością należytego skompletowania składów orzekających w danej sprawie dyscyplinarnej. Należy bowiem zwrócić uwagę, że z oczywistych względów w składzie orzekającym nie będzie mógł zasiadać sędzia Trybunału pełniący funkcję rzecznika dyscyplinarnego, sędzia Trybunału będący obwinionym, jak i sędzia będący zawiadamiającym lub pokrzywdzonym. Ponadto w składzie orzekającym *ex definitione* nie będą mogli zasiadać sędziowie Trybunału, którzy zostaną ustanowieni obrońcami obwinionego. W tym zakresie należy podkreślić, że sędzia Trybunału, przez wzgląd na odpowiednie stosowanie w postępowaniu dyscyplinarnym art. 113 § 1 p.u.s.p, stanowiącego, że obwiniony może ustanowić obrońcę spośród sędziów, prokuratorów, adwokatów lub radców prawnych, oraz art. 77 k.p.k., zgodnie z którym oskarżony może mieć jednocześnie nie więcej niż trzech obrońców, będzie mógł ustanowić w danym postępowaniu aż trzech obrońców będących sędziami Trybunału²⁵. Nie można również wykluczyć sytuacji, gdy w danym postępowaniu po stronie biernej występować będzie kilku sędziów Trybunału jednocześnie, co będzie miało miejsce w przypadku zaistnienia łączności przedmiotowej w zakresie danego przewinienia dyscyplinarnego. Jeżeli na powyższe okoliczności nałożymy możliwość wydania przez sąd drugiej instancji wyroku kasatoryjnego połączonego z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania przez sąd dyscyplinarny pierwszej instancji lub też wyroku, w którym sąd dyscyplinarny wymierzy karę dyscyplinarną, pomimo wydanego wcześniej przez sąd pierwszej instancji wyroku uniewinniającego lub umarzającego postępowanie, co będzie implikowało prawo do odwołania do innego, 5-osobowego składu sądu drugiej instancji (art. 122 § 2 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK), to z przyczyn czysto arytmetycznych powstanie wówczas ryzyko niemożności utworzenia kompletów orzekających w danej sprawie dyscyplinarnej.

Interesującą propozycję rozwiązania omawianego problemu przedstawili, jeszcze na gruncie uprzednio obowiązującego stanu prawnego, M. Zubik i M. Wiącek. Wskazani autorzy wyrazili pogląd – zastrzegając przy tym uczciwie, że formułowane przez nich stanowisko może być uznane za dyskusyjne – że składy orzekające w sprawach dyscyplinarnych sędziów TK mogą być konstruowane także w oparciu o sędziów Trybunału w stanie spoczynku²⁶. Przywołane stanowisko M. Zubika i M. Wiącka jawi się jako trafne

²⁵ Por. wyrok SN z dnia 16 czerwca 2005 r., SDI 16/05, LEX nr 568804.

²⁶ M. Zubik, M. Wiącek, „O spornych zagadnieniach...”, s. 81.

w przypadku postępowania dyscyplinarnego prowadzonego wobec sędziego Trybunału w stanie spoczynku, a zatem na podstawie art. 34 ust. 1 u.s.s.TK. W tym bowiem przypadku ustawodawca wskazuje w art. 34 ust. 2 jedynie na odpowiednie stosowanie art. 25 ust. 1 u.s.s.TK. W przypadku natomiast postępowania dyscyplinarnego prowadzonego wobec sędziego Trybunału w stanie czynnym, propozycja M. Zubika i M. Wiącka może zasługiwać na akceptację jedynie z czysto prakseologicznego punktu widzenia. *De lege lata*, mając na uwadze, że ustawodawca w ustawie ustrojowej wyraźnie odróżnia status prawny sędziów Trybunału (w stanie czynnym) od statusu sędziów Trybunału w stanie spoczynku, stanowisko M. Zubika i M. Wiącka jawi się jako stanowisko *contra legem*. Jedynie zatem *de lege ferenda* można rozważyć stosowną nowelizację ustawy ustrojowej z 2016 r. W jej ramach art. 25 u.s.s.TK mógłby uzyskać następujące brzmienie: „Ust. 1. W postępowaniu dyscyplinarnym orzeka Trybunał jako sąd dyscyplinarny: 1) pierwszej instancji – w składzie trzech sędziów Trybunału lub sędziów Trybunału w stanie spoczynku; 2) drugiej instancji – w składzie pięciu sędziów Trybunału lub sędziów Trybunału w stanie spoczynku; ust. 2. Sędziów Trybunału lub sędziów Trybunału w stanie spoczynku do składów orzekających wyznacza w drodze losowania Prezes Trybunału. W losowaniu składu sądu dyscyplinarnego drugiej instancji nie uczestniczą sędziowie Trybunału lub sędziów Trybunału w stanie spoczynku, którzy orzekali w sprawie w pierwszej instancji”.

Rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej sędziego Trybunału następuje na rozprawie, chyba że sąd dyscyplinarny uzna, że wystarczające jest rozpoznanie sprawy na posiedzeniu, w terminie 30 dni od wpływu wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej (art. 115 § 1 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK). Postępowanie dyscyplinarne jest jawne, przy czym sąd dyscyplinarny może wyłączyć jawność postępowania dyscyplinarnego ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny (art. 116 § 1 i 2 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK). W tym miejscu należy wyrazić pogląd, że w postępowaniu dyscyplinarnym prowadzonym wobec sędziego TK znajdzie odpowiednie zastosowanie art. 117 p.u.s.p.²⁷, pozwalający na orzekanie co do innego przewinienia, nieobjętego wnioskiem o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej, jak i art. 115b p.u.s.p.²⁸, statuujący tryb nakazowy postępowania.

²⁷ Art. 117 p.u.s.p.: jeżeli w toku rozprawy ujawni się inne przewinienie, oprócz objętego wnioskiem o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej, sąd może wydać co do tego przewinienia wyrok tylko za zgodą rzecznika dyscyplinarnego i obwinionego lub jego obrońcy; w razie braku zgody rzecznik dyscyplinarny prowadzi w tym zakresie odrębne postępowanie dyscyplinarne.

²⁸ Art. 115b p.u.s.p.: § 1. Sąd dyscyplinarny, uznając na podstawie materiału zebranego przez rzecznika dyscyplinarnego, że okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości, a wystarczające będzie wymierzenie kar określonych w art. 109 § 1 pkt 1-3, może wydać wyrok nakazowy. § 2. Wyrok nakazowy wydaje sąd dyscyplinarny w składzie jednego sędziego. § 3. Wyrokiem nakazowym, karę, o której mowa w art. 109 § 1 pkt 2a, orzeka się w wymiarze od 5% do 10% wynagrodzenia zasadniczego na okres od sześciu miesięcy do roku. § 4. Od wyroku nakazowego obwinionemu, rzecznikowi dyscyplinarnemu, Krajowej Radzie Sądownictwa i Ministrowi Sprawiedliwości służy sprzeciw. § 5. Sprzeciw wnosi się do sądu dyscypli-

Od wydanego w pierwszej instancji orzeczenia sądu dyscyplinarnego oraz postanowienia i zarządzenia zamykających drogę do wydania orzeczenia obwinionemu oraz rzecznikowi dyscyplinarnemu przysługuje odwołanie w terminie 30-u dni do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji. Do odwołania należy stosować przy tym odpowiednio art. 121 p.u.s.p.²⁹

W art. 28 u.s.s.TK ustawodawca jednoznacznie przesądził, że od orzeczenia dyscyplinarnego wydanego w drugiej instancji kasacja nie przysługuje. Powyższe nie oznacza jednak, że orzeczenie wydane przez sąd dyscyplinarny drugiej instancji nie będzie mogło w żadnej konfiguracji procesowej podlegać zaskarżeniu. Wyjątkiem w tym zakresie będzie bowiem przypadek, w którym sąd dyscyplinarny drugiej instancji wyda orzeczenie skazujące i wymierzy obwinionemu karę, w sytuacji gdy w postępowaniu pierwszoinstancyjnym zapadło orzeczenie uniewinniające lub umarzające postępowanie. W takim przypadku, jak już wskazano uprzednio, od wyroku sądu dyscyplinarnego drugiej instancji będzie służyło odwołanie do innego składu tego sądu (art. 122 § 2 p.u.s.p. w zw. z art. 30 u.s.s.TK).

KONKLUZJE

Odowiedzialność dyscyplinarną należy uznać za istotną składową nowoczesnych, demokratycznych systemów prawnych. Sprzyja ona bowiem bez wątpienia zagwarantowaniu należytego standardu wykonywania obowiązków służbowych przez osoby pełniące ważne funkcje społeczne. Z tych też względów ma ona szczególnie istotne znaczenie w przypadku osób, którym powierzono wykonywanie funkcji orzeczniczych, a zatem także sędziów Trybunału Konstytucyjnego. Należy przyjąć, że znaczenie odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału jest dodatkowo wzmocnione rangą rzeczonoego organu konstytucyjnego. Trybunał Konstytucyjny stoi bowiem na straży

narneho, który wydał wyrok nakazowy, w terminie zawitym siedmiu dni od dnia jego doręczenia.

²⁹ Art. 121 p.u.s.p.: § 1. Od wydanego w pierwszej instancji wyroku sądu dyscyplinarnego oraz postanowienia i zarządzenia zamykających drogę do wydania wyroku przysługuje odwołanie obwinionemu, rzecznikowi dyscyplinarnemu, a także Krajowej Radzie Sądownictwa i Ministrowi Sprawiedliwości. Termin do wniesienia odwołania wynosi trzydzieści dni i biegnie dla każdego uprawnionego od dnia doręczenia orzeczenia lub zarządzenia. § 2. Odwołanie powinno być rozpoznane w terminie dwóch miesięcy od dnia wpłynięcia do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji. § 3. W postępowaniu odwoławczym nie stosuje się przepisu art. 454 Kodeksu postępowania karnego. § 4. Sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia, a jeżeli w środku odwoławczym zostały wskazane zarzuty stawiane rozstrzygnięciu – również w granicach podniesionych zarzutów, a w zakresie szerszym, w wypadkach wskazanych w art. 435, art. 439 § 1 i art. 455 zdanie pierwsze Kodeksu postępowania karnego lub jeżeli stwierdzi oczywistą niesprawiedliwość orzeczenia. § 5. Jeżeli sąd dyscyplinarny pierwszej instancji rozpoznawał sprawę dyscyplinarną na posiedzeniu, sąd odwoławczy rozpoznaje odwołanie na posiedzeniu, chyba że niezbędne dla prawidłowego rozpoznania sprawy jest bezpośrednio przeprowadzenie na rozprawie dowodów z wyjaśnień obwinionego, zeznań świadków, opinii biegłych lub innych istotnych dowodów. § 6. Sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę dyscyplinarną na rozprawie na podstawie dowodów znajdujących się w aktach sprawy, chyba że uzna, iż niezbędne dla prawidłowego rozpoznania sprawy jest bezpośrednio przeprowadzenie dowodów z wyjaśnień obwinionego, zeznań świadków, opinii biegłych lub innych istotnych dowodów.

hierarchicznej zgodności norm prawnych, pełniąc w tym zakresie rolę tzw. ustawodawcy negatywnego. Ponadto kognicji Trybunału powierzono także inne istotne funkcje ustrojowe, wśród których należy wskazać m.in. orzekanie w sprawach zgodności z konstytucją celów lub działalności partii politycznych, rozstrzyganie sporów kompetencyjnych pomiędzy centralnymi konstytucyjnymi organami państwa, czy też rozstrzyganie o stwierdzeniu przejściowej przeszkody w sprawowaniu urzędu przez Prezydenta RP.

Mając na względzie przedstawione w akapicie poprzedzającym eksplikacje, należy stwierdzić, że obecnie obowiązujący sposób uregulowania odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału budzi spory niedosyt. W tym zakresie na krytykę zasługuje przede wszystkim kadłubowy charakter regulacji przewidzianej w ustawie ustrojowej z 2016 r., wymuszający siłą rzeczy szeroki zakres odesłań do innych aktów normatywnych, w tym w szczególności do p.u.s.p. oraz Kodeksu postępowania karnego. Jak wynika z przeprowadzonych w niniejszym opracowaniu rozważań, rodzi to liczne wątpliwości interpretacyjne³⁰. *De lege ferenda* należy zatem postulować kompleksowe uregulowanie przez prawodawcę odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów TK w ustawie ustrojowej, pozwalające na ograniczenie zakresu odesłania wyłącznie do dwóch sztandarowych, z punktu widzenia systemu prawa represyjnego aktów prawnych, tj. Kodeksu karnego oraz Kodeksu postępowania karnego. Za trafne rozwiązanie powyższych problemów z pewnością nie może być natomiast uznana, sformułowana w piśmiennictwie przez P. Czarneckiego, propozycja powierzenia kognicji w sprawach dyscyplinarnych sędziów TK Sądowi Najwyższemu³¹. Rozwiązanie takie stoi bowiem w wyraźnej sprzeczności z samą istotą odpowiedzialności dyscyplinarnej, która zakłada powierzenie funkcji rozstrzygania organom, składającym się z członków tej samej korporacji co obwiniony, tj. tzw. sądom równych. Ponadto wprowadzenie zaproponowanego przez P. Czarneckiego rozwiązania stwarzałoby ryzyko instrumentalnego wykorzystania odpowiedzialności dyscyplinarnej jako środka wpływania jednego konstytucyjnego organu na drugi, które to prawdopodobieństwo, w świetle skali sporu prawno-politycznego panującego w polskiej rzeczywistości społecznej, nie powinno być uznane za ryzyko jedynie teoretyczne.

³⁰ Na fakt ten, pod rządami uprzednio obowiązującej regulacji, trafnie zwracał uwagę w piśmiennictwie Z. Czeszejko-Sochacki (zob. Z. Czeszejko-Sochacki, *Sądownictwo konstytucyjne w Polsce na tle porównawczym*, Warszawa 2003, s. 153; Idem, *Zarys modelu polskiego Trybunału Konstytucyjnego*, [w:] E. Zwierzchowski (red.), *Prawo i kontrola jego zgodności z konstytucją*, Warszawa 1997, s. 96-97.

³¹ P. Czarnecki, *Odpowiedzialność dyscyplinarna...*, s. 135.

Bibliografia

- Błaszczak Ł., *Kontrola orzeczenia arbitrażowego ze szczególnym uwzględnieniem klauzuli porządku publicznego*, „ADR. Arbitraż i Mediacja” 2008, nr 3.
- Bojańczyk A., *O spornych zagadnieniach z zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego*, „Przegląd Sejmowy” 2007, nr 3.
- Cieślak M., *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, Warszawa 1995.
- Czarnecki P., *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziego Trybunału Konstytucyjnego RP*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2020, nr 4.
- Czeszejko-Sochacki Z., *Sądownictwo konstytucyjne w Polsce na tle porównawczym*, Warszawa 2003.
- Czeszejko-Sochacki Z., *Zarys modelu polskiego Trybunału Konstytucyjnego*, [w:] E. Zwierzchowski (red.), *Prawo i kontrola jego zgodności z konstytucją*, Warszawa 1997.
- Dworkin R., *Biorąc prawa poważnie*, Warszawa 1998.
- Florczak-Wątor M., *Komentarz do art. 42 Konstytucji RP*, [w:] P. Tuleja (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2019.
- Grzegorzczak T., *Kodeks postępowania karnego. Komentarze Zakamycza wraz z komentarzem do ustawy o świadku koronnym*, Kraków 2003.
- Jasińska M.R., *Źródła informacji o popełnionym przestępstwie*, Szczecin 2016.
- Koper R., *Charakter prawny terminu czynności sprawdzających (art. 307 § 1 k.p.k.)*, „Ius Novum” 2020, nr 2.
- Kozielewicz W., *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów. Komentarz*, Warszawa 2005.
- Kryże A., Niedziela P., Petryna K., Wirzman T., *Kodeks postępowania karnego. Praktyczny komentarz z orzecznictwem*, Warszawa 2001.
- Łętowski J., *O problemach odpowiedzialności dyscyplinarnej i służbowej w administracji*, „Państwo i Prawo” 1971, nr 8-9.
- Pilich M., *Klauzula porządku publicznego w postępowaniu o uznanie i wykonanie zagranicznego orzeczenia arbitrażowego*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2003, nr 1.
- Rycko N., *Stosowanie klauzuli porządku publicznego przez Polski Sąd Państwowy w sprawach dotyczących arbitrażu*, [w:] W. Beczek (red.), *Prace laureatów konkursu na najlepszą pracę magisterską dotyczącą problemów sądownictwa polubownego i mediacji im. prof. dr. hab. Jerzego Jakubowskiego. Edycja piąta*, Warszawa 2012.
- Ryszkowski K., *Klauzula porządku publicznego jako klauzula generalna w arbitrażu handlowym w prawie polskim*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2014, nr 3.
- Stolarczyk I., *Problem jedności – wielości czynów*, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 1.
- Szyprowski B., *Postępowanie sprawdzające w procesie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 7-8.
- Tylman J., [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, tom X: *Postępowanie przygotowawcze*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2016.

Wilejczyk M., *Integralna filozofia prawa Ronalda Dworkina a problem klauzul generalnych. Klauzule generalne jako odesłania wewnątrzsystemowe*, „Państwo i Prawo” 2019, nr 2.

Zagórski R., *Odpowiedzialność dyscyplinarna urzędników służby cywilnej*, „Administracja Publiczna. Studia Krajowe i Zagraniczne” 2003, nr 1.

Zubik M., Wiącek M., *O spornych zagadnieniach z zakresu odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów Trybunału Konstytucyjnego* – polemika, „Przegląd Sejmowy” 2007, nr 3.